

УДК 784:005.591.6]-043.83(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-1-3>**Ольга ДУБОВСЬКА**

викладачка кафедри вокально-хорової підготовки вчителя, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пер. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001

ORCID: 0000-0002-1571-3527**Бібліографічний опис статті:** Дубовська, О. (2023). Інноваційні напрями формування співацької культури. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 18–25, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-1-3>

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ СПІВАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. *Висвітлено рекомендації систематизованого використання інноваційних напрямів розвитку співацького голосу майбутніх учителів мистецтва у сучасній практиці підготовки в ЗВО. Стаття містить поради викладачам щодо застосування інноваційних науково-методичних засад у практичній роботі з розвитку співацького голосу здобувачів музичної освіти. Специфіка педагогічного спрямування вокального навчання у вищих навчальних закладах вимагає формування високого рівня розвитку вокально-технічного комплексу умінь та навичок; усвідомлення закономірностей процесу утворення голосу; розвитку вокально-слухових умінь; володіння науково-теоретичною базою знань із проблем розвитку учителя музичного мистецтва. Значне зростання зацікавленості у вокальному мистецтві у різних сферах людської діяльності і, зокрема, масове поширення різноманітних «модних» шоу-програм, мистецьких майстерень, конкурсів, картингів, творчих проектів тощо, засвідчують брак професійного підходу до кваліфікованої підготовки вокально-педагогічних кадрів, здатних задовільнити потреби сьогодення. А нові вимоги, як відомо, потребують якісно нових фахівців, які б зуміли професійно реалізувати ці проблеми.*

Мета роботи полягає у розкритті і узагальненні інноваційних вокальних методик підготовки здобувачів освіти у ЗВО, аналіз науково-методичних засад розвитку співацького голосу на допомогу викладачам вокалу у роботі з майбутніми учителями музичного мистецтва. Висвітленні нових прийомів вокально-методичної роботи над розвитком співацького голосу здобувачів музичної освіти.

Методологія. *Розвиток співацького голосу вимагає чіткої побудови стратегії і тактики педагогічної діяльності. Засвоєння необхідного обсягу інформації, оволодіння практичними вміннями і навичками вимагає більш чіткої організації навчального процесу. Методика викладання будь-якої дисципліни ґрунтується на врахуванні її закономірностей і підпорядковується певним принципам, від яких залежить її ефективність. Закономірності навчання віддзеркалюють залежність між діяльністю викладача, діяльністю здобувача та змістом навчання.*

*Методика базується на обґрунтованих та науково перевіренних принципах навчання, зумовлених закономірностями і завданнями навчальної діяльності. Загальна педагогіка дає таке визначення поняття принципів педагогічного процесу (лат. *prīncipīum* – основа, початок) – система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно вирішувати проблеми всебічного розвитку. Ефективність розвитку співацького голосу майбутніх педагогів залежить від методів, за допомогою яких викладач вокалу формує та розвиває співацький голос здобувача, здійснює процес передачі вокально-педагогічного досвіду. Педагогічний словник так подає поняття «метод». Метод (з грецької – шлях дослідження чи пізнання) – спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, зумовлений закономірностями об'єкта, що розглядається. Методом розвитку співацького голосу можна вважати спосіб організації упорядкованої взаємопов'язаної діяльності педагога та здобувача, спрямованої на практичне засвоєння та теоретичне осягнення засад вокального навчання, тобто – спосіб, за допомогою якого викладач передає, а здобувач засвоює теоретичні знання та вокально-практичні вміння та навички.*

Наукова новизна. *У сучасних умовах реформування вищої педагогічної та музичної освіти, особливої актуальності набуває проблема модернізації підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін до самостійної діяльності та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Саме тому особливості формування та розвитку студентів вимагають оновлення свого методичного підґрунтя, що стає дедалі більш значущим у теорії та практиці музичного навчання. Сучасна школа потребує фахівця з ґрунтовними психолого-педагогічними, предметно-спеціальними знаннями, прикладними вміннями та навичками, за допомогою яких учитель зможе ефективно реалізувати завдання, мету і цілі навчально-освітнього процесу. В дослідженні з теорії і методики навчання музики і музичного виховання підкреслюється, що визначений комплекс вокальних знань, умінь і навичок не є достатнім для роботи фахівців музично-педагогічного профілю, сутність професійної діяльності яких передбачає проектування і використання такої методики навчання студентів співу, яка б забезпечувала не тільки розкриття і формування їх власних співацьких можливостей і здібностей, а й враховувала б при цьому специфіку майбутньої вокальної роботи із школярами.*

Тому актуальною стає проблема вдосконалення професійної підготовки здобувачів вищих навчальних закладів, змісту навчання, створення та втілення в практику роботи вищої школи новітніх методик викладання фахових дисциплін.

Висновки. Становлення творчої індивідуальності є важливою умовою повноцінного розвитку особистості. Людина, яка має постійний та усвідомлений інтерес до творчості, вміє реалізувати свої творчі здібності, успішніше адаптується до змінення життєвих ситуацій, легше створює свій індивідуальний стиль діяльності, більш здатна до самовдосконалення. Еволюція вокального мистецтва вимагає вивчення провідних методик із питань постановки голосу. Процес розвитку вокальної майстерності є творчим, тому має свої особливості. Сучасні вокальні школи базуються на академічній постановці голосу, оскільки це складний процес, вимагають від співака систематичної цілеспрямованої роботи, опанування усього комплексу вокально-технічних навичок, теоретичних і практичних основ професійного співу.

Ключові слова: майбутні вчителі музичного мистецтва, інноваційні напрями, співацькі здібності, основи вокальної культури, вокальні методики, науково-методична література.

Olga DUBOVSKA

Lecturer at the Department of Teacher Vocal-Choral Training, Municipal Establishment "Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy" of Kharkiv Regional Council, 7-a Rustaveli str., Kharkiv, Ukraine, 61001

ORCID: 0000-0002-1571-3527

To cite this article: Dubovska, O. (2023). Innovatsini napriamy rozvytku spivatskoi kultury [Innovative directions of formation of singing culture]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 18–25, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-1-3>

INNOVATIVE DIRECTIONS OF FORMATION OF SINGING CULTURE

The recommendations of the systematic use of innovative directions for the development of the singing voice of future art teachers in the modern practice of training in higher education institutions are highlighted. The article contains advice to teachers on the application of innovative scientific and methodological principles in practical work on the development of the singing voice of students of music education. The specificity of the pedagogical direction of vocal training in higher educational institutions requires the formation of a high level of development of the vocal and technical complex of abilities and skills, awareness of the regularities of the process of voice formation, development of vocal and auditory skills, possession of a scientific and theoretical knowledge base on the problems of the development of a music teacher. Significant growth of interest in vocal art in various spheres of human activity and, in particular, mass distribution of various "fashionable" show-programs, art workshops, competitions, go-karting, creative projects, etc., testify to the lack of a professional approach to the qualified training of vocal and pedagogical staff capable of meeting today's needs. The results of the pedagogical experiment give every reason to assert that the proposed changes in the preparation of future music teachers for professional activities under the conditions of ethno-cultural diversity of modern society contribute to increasing the effectiveness of the specified process.

The scientific and methodological principles of the development of the singing voice of vocalists are common to the training of specialists in various fields. The process of preparing future teachers-musicians for vocal-pedagogical activity requires a clear understanding of the importance of the influence of the teacher's personality on the formation of the musical culture of the students, his pedagogical competence and the level of professional training. Perfect command of the teacher's singing voice, a wide palette of means of conveying the content of a vocal work is a necessary condition for attracting applicants to the world of musical art. The development of the singing voice requires a clear strategy and tactics of pedagogical activity. Assimilation of the necessary amount of information, mastering of practical skills and abilities requires the organization of educational activities, the creation of teaching methods for a specific discipline. The pedagogical dictionary gives the following definition of the "methodology" of a subject. The general pedagogical concept "methodology" means a set of teaching methods and the science of teaching methods. Scientists single out three tasks of the methodology: studying the content of education, the teaching process, and the learning process. Methodology, as a branch of pedagogical sciences, is most closely related to the practice of the learning process, as it determines the content, methods, techniques and means of learning.

Key words: future teachers of musical art, innovative directions, singing abilities, basics of vocal culture, vocal techniques, scientific and methodical literature.

Актуальність проблеми полягає у розкритті і узагальненні інноваційних вокальних методик підготовки здобувачів освіти у ЗВО, аналіз науково-методичних засад розвитку співацького голосу на допомогу викладачам вокалу у роботі з майбутніми учителями музич-

ного мистецтва. Висвітленні нових прийомів вокально-методичної роботи над розвитком співацького голосу здобувачів музичної освіти.

У сучасних умовах реформування вищої педагогічної та музичної освіти, особливої актуальності набуває проблема модернізації

підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін до самостійної діяльності та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Саме тому особливості формування та розвитку студентів вимагають оновлення свого методичного підґрунтя, що стає дедалі більш значущим у теорії та практиці музичного навчання.

Становлення творчої індивідуальності є важливою умовою повноцінного розвитку особистості. Людина, яка має постійний та усвідомлений інтерес до творчості, вміє реалізувати свої творчі здібності, успішніше адаптується до змінення життєвих ситуацій, легше створює свій індивідуальний стиль діяльності, більш здатна до самовдосконалення.

Формування та розвиток творчого потенціалу студентів неможливо без формування співацьких навичок майбутнього викладача мистецьких дисциплін. Цей процес дуже складний, індивідуальний, ретельний та потребує постійного вдосконалення. Викладач-вокаліст багато часу приділяє формуванню правильних співацьких навичок.

Саме тому на порядку денному постає проблема підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних до ефективної професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, що передбачає процес професійної підготовки в педагогічних навчальних закладах з використанням інноваційних напрямів і виступати її результатом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи дослідження та публікації сучасних науковців у галузі вокальної педагогіки виявляємо інноваційні методичні засади формування співацького голосу. Це праці В. Г. Антонюка, (2000, посібник «Постановка голосу» у якому розглянуто культурологічні та навчально-дидактичні матеріали, що висвітлюють концептуальні основи української вокальної школи), О. Г. Стахевича, (2013, посібник «3 історії вокально-виконавчих стилів»), Ю. Є. Юцевича, (2010. Про українську співацьку школу, науковий часопис, НПУ ім. М. П. Драгоманова, серія 14. Теорія і методика мистецької освіти). Ми спираємося на вокально-теоретичні засади формування співацького голосу в процесі навчання таких дослідників як О. В. Матвеева, (2010. Методика формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів

музики. Дисс. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук), в праці якої висвітлюються питання методичної підготовки здобувачів у процесі педагогічної практики.

У науково-методичній літературі проблема інноваційного напрямку розвитку співацького голосу розглядається в різних аспектах, а саме: визначаються принципи вокальної підготовки на основі використання фонетичного (О. Я. Данильчук, 2019, стаття. Актуальність фонетичного методу в процесі виховання співака виконавця, збірник журналу Мистецтво, Молодий вчений №10, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника). Висвітлюється процес виховання естетичного становлення учнів до вокального мистецтва (В. Л. Бриліна, (2015, бібліографічний опис. Педагогічне значення фольклору в музично-естетичному вихованні); В. Л. Бриліна, (2013, Л. М. Ставінська, (2013. Вокальна професійна підготовка вчителя музики, метод. посібник); І. В. Ройченко, (2016. Використання фольклору на уроках музичного мистецтва в початкових класах, навчально-методичний посібник); досліджуються умови удосконалення вокально-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів, акцентується увага на формуванні вокально-мовленнєвої культури вчителя музики (Л. Є. Азарова, 2018. Українська мова професійного спілкування. Практичний курс), розкривається специфіка опрацювання шкільного репертуару в процесі вокального навчання. Педагогічне обґрунтування змісту вокальної підготовки дає Г. Є. Стасько (2019. Основи технології звукоутворення в сучасній практиці виховання голосу. Навчальний посібник).

Мета дослідження виявляє важливість інноваційних напрямів розвитку співацького голосу, які потребують чіткої побудови стратегії і тактики педагогічної діяльності. Засвоєння необхідного обсягу інформації, оволодіння практичними вміннями і навичками майбутніх викладачів музичного мистецтва, вимагають організації навчального процесу, створення новітньої методики викладання кожної конкретної дисципліни.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Основним у формуванні співацьких навичок є створення внутрішнього образу, що регулюється, уявлення про звук, який належить проспівати. Важливого значення при цьому набува-

ють багато чинників. Перш за все, це – ідеал, до якого прагне студент-початківець. Зауваження, показ та інші прийоми викладача необхідні для того, щоб викликати потрібне звукове уявлення, завжди сприймаються через призму власного міркування про прекрасне звучання, до якого студент інстинктивно прагне. Перше завдання викладача – переконати студента в правильності вимог, щоб вплинути на правильне звукове уявлення. Тому необхідна повна довіра до викладача, особливо на перших етапах, поки слух студента ще недостатньо розвинутий для самоконтролю за звучанням і його внутрішній вокальний образ ще не відповідає дійсному звучанню голосу.

Для формування й розвитку голосу студента потрібен досить великий час. Навчаючись у вищому навчальному закладі, студент набуває таких знань і вмій, які надають йому можливість професійно працювати в обраній галузі. Окрім загальних знань, студент набуває майстерності на індивідуальних заняттях у класі вокалу.

Ю. Юцевич пише: «Навчальні завдання дисципліни «Постановка голосу» мають ґрунтуватися на широкому колі знань про природу та механізми звукоутворення, закономірностях формування співацького голосу та керування цим процесом, розумінні сутності складних фонаційних явищ, які відбуваються в людському організмі, забезпечуючи досягнення кінцевого результату – створення художньо-музичного образу» (Ю. Юцевич, 2003: 160). Процесу засвоєння здобувачами теоретичних знань має передувати оволодіння ними практичними навичками голосоутворення як основного компоненту вокальної діяльності.

Ю. Юцевич підкреслює, що «головна проблема для викладачів навчальної дисципліни «Вокальний клас» та навчальної дисципліни «Ансамблеве виконавство» і здобувачів – це гармонійне поєднання індивідуальної форми навчальних занять із вивченням та засвоєнням теоретичних знань на рівні досягнень сучасної науки про людський голос, усвідомлення взаємозв'язку та взаємовпливу неподільних сторін навчального предмету – змістового та процесуального», (Ю. Юцевич, 2010). Теоретичні знання з питань вокальної педагогіки покликані систематизувати та узагальнити вокально-практичні навички, надати їм усвідомленості та наукової обґрунтованості.

На підтвердження важливості теоретичного компоненту вокальної підготовки здобувачів можемо навести слова Н. Гребенюк, яка зазначає, що «навчання викладача вокалу передбачає засвоєння низки понять, у яких відображаються й закріплюються об'єктивні відношення взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів вокальної та загальної педагогіки, основ вокальної методики і вокального виконавства, а також їх єдність у системі навчання» (Н. Гребенюк, 1999: 269). Науковець вважає, що теоретичною базою підготовки викладача вокалу є «осягнення як загальних закономірностей вокально-виконавського мистецтва (різні види музичного і вокального аналізу: історико-теоретичний, структурний, аналіз музично-виражальних засобів та вокально-технічних, звукових, тембрових нюансів), так і власне вокально-педагогічного характеру (етапність у формуванні необхідних співацьких навичок, специфіка формування вокально-технічних і вокально-виконавських навичок)» (Н. Гребенюк, 1999: 265).

Потреба формування науково-теоретичної бази знань здобувачів з питань вокальної педагогіки вимагає здійснення цілеспрямованого впливу на процес засвоєння теоретичних знань щодо основних закономірностей співацького процесу, будови голосового апарату, акустичних характеристик процесу фонації, норм охорони співацького голосу.

Цікавою для вокальної педагогіки є науково-педагогічна концепція підготовки кваліфікованих спеціалістів-музикантів, пов'язана з проблемами формування вокальної культури школярів у ДМШ та школах мистецтв, як структурного підрозділу повноцінного розвитку дітей, опрацьована Л. М. Гавриленко (2014. Формування основ вокальної культури молодших школярів, бібліографічний опис для цитування).

Автор методики розкриває основи формування вокальної культури школярів шкіл мистецтв, конкретизує педагогічні умови, необхідні для проходження учбового процесу. Ці умови стосуються створення позитивної атмосфери, систематичного педагогічного впливу на вокальний розвиток дитини з постійним спонуканням її до самоаналізу і самоконтролю, проведення занять у поєднанні зі слуханням та аналізом «еталонного» співу, розширення обізнаності у вокально-педагогічному реперту-

арі та вивчення смаків виконавців, їх уподобань і нахилів, спрямованість на оприлюднення результатів роботи і систематичних публічних виступів.

Виконання цих умов дозволяють комплексно охопити процес формування співацької культури школярів-музикантів. Базою методичної основи формування вокальних навичок у дітей є національні вокально-естетичні здобутки, вокально-педагогічна вітчизняна і світова спадщина, використання якої впливатиме на зростання професійної виконавської культури молодого покоління. Основними завданнями названої методики є активізація процесу вокального навчання і виховання здобувачів у ЗВО для підготовки кадрів, здатних кваліфіковано працювати з дітьми в умовах ДМШ та школах. Постійне поглиблення теоретичної бази знань, щодо роботи з дитячими голосами різного віку. Використання народних дитячих пісень, виховання вокально-художньої культури виконавців, знання художньо-виконавського репертуару і орієнтація в напрямках і стилях сучасної вокальної музики.

Сучасне трактування вокального процесу тісно пов'язане з фізіолого-психологічною природою особистості як особливого виду емоційного настрою людини, її організму, удосконалення якого вирішується системою спеціальних творчих завдань. Процес співу, як глибинний пласт людських емоцій, здатний виявити якнайкращі фізичні і духовні її якості. Вміння людини бачити себе «зі сторони», тобто усвідомлювати своє «Я» як унікального Божого створіння – найважливіший крок творчого взаєморозуміння між учнем і педагогом у вокальному класі, що сприяє звільненню організму співака від скутості і комплексів та активно допомагає опанувати основи вокального мистецтва. Психологічна свобода – є емоційна свобода. Голос – це багатство і дар Божий. І варто подумати, як його зберегти, як ним розпорядитися, кому і як довіритися і як голос повинен служити високому мистецтву.

Навчання, як відомо, це – взаємодія двох сторін – тої, яка вчиться(учень) та тої, хто вчить (учитель). Отже, педагог «творить» і «ліпить» учня разом із ним. Оскільки тіло співака і є його справжнім «музичним інструментом», то фізичне самоусвідомлення свободи у співацькому процесі спрямоване, насампе-

ред, на заняття певних психолого-фізіологічних «гальм» і обмежень. Учня необхідно навчити: умінню слухати (і чути) себе, своє тіло; умінню прослідковувати і аналізувати всі відчуття у процесі співу (м'язові, вібраційні, акустичні, фонетичні тощо); умінню контролювати, закріплювати і розвивати необхідні навички, які згодом стають технічною базою вокальної діяльності. Основна мета навчальних вправ – виховання м'язової рефлекторної пам'яті через самоконтроль та самоаналіз. Всі дефекти співу, як правило, мають набутий характер, пов'язаний із неправильним звукоутворенням (окрім вродженої патології). Тому початковий етап вокальних вправ завжди використовує прийом релаксації. Це допомагає співакові готувати свій організм до певної діяльності, формувати комплекс відчуттів і конкретизувати їх у процесі співу для керування голосотворенням. Під час опанування своїм тілом та свідомістю, зникатиме потреба в жорсткому контролі свідомості, що свідчить про налагодження м'язової взаємодії співака, коли природні здібності повністю розкриваються і вокальний процес розвивається вільно, у відповідності до виконавських завдань, закладених у вокальних творах і задуму композитора. Саме ця свобода допомагає зняти зайве хвилювання і напругу в концертно-виконавській діяльності, налагоджує відповідний емоційний тонус у співі, врівноважує самопочуття і настроює співака на роботу. А у практиці керування голосом це формує певний алгоритм співацьких дій, тобто, чітку послідовність цілеспрямованої діяльності всієї голосоутворюючої системи як універсальної бази гармонізації і взаємозв'язку духовного і фізичного.

Власне «універсальність» звуковедіння стає нині головним критерієм діяльності людини, практично, у всіх сферах життя, і навіть, у бізнесових структурах (модельному бізнесі, творчих майстернях, професійній діяльності адміністративно-керівних органів у театральній-музичній сфері). Сьогодні вже нікого не дивують бізнес-плани різноманітних корпорацій і компаній, які активно зароваджують для своїх працівників обов'язкові тренінгові майстер-класи з культури мовлення (і спілкування), відкривають кваліфікаційні курси з вокалу, а також, пластики і руху, що проводять відповідні спеціалісти.

Вокальна педагогіка також вимагає «перегляду» усталених стереотипів і утвердження

нових парадигм, які б дозволили відповідним навчальним структурам розвивати співака (і в мовленнєвій, і вокальній техніці) в універсальній системі керування всіма параметрами якісного звучання, щодо діапазону, резонаторів, гучності, роботи артикуляційного апарата, інтонації, виразності, вокально-музичного (моторного) слуху тощо, як в академічному співі, так і народній та естрадній (і мелодекламаційній) манерах голосотворення. Як показує практика, виховання голосу пов'язане з повсякденною діяльністю організму людини, умінням її використовувати дихальні і звукові ресурси, правильно і якісно забезпечувати роботу всіх органів (голосового апарата), оскільки, як «індикатор» здоров'я, голос стоїть на «сторожі» всієї людської життєдіяльності. Вокальні здібності лише технологічно доповнюють і збагачують цю діяльність, перетворюючи її у високе співацьке мистецтво серед культурних надбань народу.

Викладачі активно трансформують у навчальний процес вправи, які ефективно використовувалися (і використовуються) з лікувально-профілактичною метою – у фоніатрії (О. Стрельникова, 1972, «Вправи дихальної гімнастики»); фонопедії, фізіології і медицині (В. Бутейко, 2010, «Дихальна гімнастика за методом В. Бутейко»); тощо, що не тільки лікують, а й успішно стабілізують голосовий апарат і нормалізують динаміку роботи його органів. Голос – багатство і дар Божий. Тому варто задуматися над тим, як його зберегти, як його упорядкувати, кому і як довірити, а також, як голос повинен служити високому мистецтву. Голос завжди відображає внутрішній стан співака, тому варто себе «відгородити» від психічних переважань, стресів, невдач. Голос людини, як музичний інструмент, повинен виражати, насамперед, її почуття, які легко і вільно виливаються звуком. Слуховий самоконтроль поєд-

нується з емоційним началом в процесі набуття внутрішньої свободи, а уміння слухати і чути себе повинно увійти в «професійну звичку».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Питання розвитку співацького голосу майбутніх учителів музичного мистецтва пов'язано з необхідністю оволодіння навичками усвідомленого координування вокальною діяльністю. Тому, переважно навчальний матеріал має ґрунтуватися на виконавських проблемах розвитку вокальних здібностей співака (дихання, резонування, імпедансування звукоутворення, вокальну орфоєпію тощо), а також на проблемах вокально-хорових традицій в системі масового музичного виховання підростаючого покоління. «Універсальність» біомеханізму голосоутворення, як новаторська система вокального розвитку, спрямована на підготовку спеціалістів для майбутньої широкоаспектної музичної діяльності (виконавська співацька діяльність, лекторська, організаційно-бізнесова, шоу-проекти, кастінги, конкурси тощо), навчально-виховна робота (керівництво дитячими і дорослими вокально-хоровими колективами, гуртками, робота з дітьми у школах, студіях, творчих майстернях тощо), науково-пошукова діяльність та ін. В основу «універсальності» покладено психолого-фізіологічний механізм «усвідомленого мовлення» і підсвідомої саморегуляції звучання голосу, що пов'язане з трактуванням тіла людини як «живого» музичного інструменту.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в розробці та експериментальній перевірці форм і методів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до професійної діяльності в умовах етнокультурного різноманіття сучасного суспільства, спрямованих на розвиток особистісного складника, який вважаємо визначальним у структурі досліджуваної готовності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк, В. Г., (2000). Постановка голосу: навчальний посібник для студентів вищих муз. закладів. Київ: Українська ідея, 68 с.
2. Азарова Л. Є., (2018). Українська мова професійного спілкування. Практичний курс [Текст]. Частина I. Вінниця : ВНТУ, 126 с.
3. Бриліна В. Л., (2015). Педагогічне значення вокального фольклору в музично-естетичному вихованні, бібліографічний опис для цитування, Київ, 77 с.
4. Бриліна В. Л., Ставінська Л. М. (2015). Вокальна професійна підготовка вчителя музики, мет.посібник, Київ, Нова книга, 96 с.

5. Василенко Л. М., (2003). Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики. (Дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 211 с.
6. Гончаренко С. У. (1997). Український педагогічний словник, Київ, 206 с.
7. Гавриленко, Л. М., (2005). Психологічний фактор як домінуючий у процесі вокального виховання дитини. Теоретичні та практичні питання культурології. Зб. наук. праць НМАУ, Мелітопольський держ. педаг. Університет, Сана, С. 86–92.
8. Гавриленко, Л. М., (2008). Педагогічні умови формування основ вокальної культури учнів молодшого віку. Зб. наук. праць, Кам'янець-Поділ. Нац. ун-т ім. І. Огієнка. Серія педагогічна. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М.І., вип. XIX. С. 126–129.
9. Гавриленко Л. М. (2010). Формування основ вокальної культури молодших школярів. (Дис. канд. пед. наук). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 211 с.
10. Гребенюк, Н. Є., (1999). Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти. [Монографія]. Наукова праця. Київ: НМАУ ім. П.І.Чайковського, 269 с.
11. Данильчук О. Я. (2019). Актуальність фонетичного методу в процесі виховання співака виконавця. Збірник журналу Мистецтво “Молодий вчений” №10. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка. Івано-Франківськ, 77 с.
12. Мадишева Т. П. (2002). Співак і мова : культура співу мовою оригіналу: теорія та практика: навч. посіб. для студ. вокал. ф-тів ВНЗ культури і мистецтва України. Харків : Штрих, 160 с.
13. Матвєєва О. В. (2006). Сценічне хвилювання як детермінанта вокально-виконавської надійності майбутніх учителів музики. Наука і сучасність: зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ, С. 64–71.
14. Матвєєва О. В. (2010). Методика формування вокально-виконавської надійності у майбутніх учителів музики Дис. на здобуття наукового ступеня канд пед. наук. Київ.
15. Олексюк О. М. (2006). Музична педагогіка. Навч. посібник. Київ: КНУКІМ, 188 с.
16. Падалка Г. М. (2008). Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Монографія. Київ : Освіта України, 272 с.
17. Пономарьова Г. Ф. (2010). Теоретико-методичні засади оцінювання професійної компетентності учителів: монографія А. А. Харківська, Т. В. Отрошко. Харків : ХГПА, 180 с.
18. Ройченко І. В. (2016). Використання фольклору на уроках музичного мистецтва в початкових класах. Вінниця: ММК, 54 с.
19. Стасько Г. Є. (2019). Основи технології звукоутворення в сучасній практиці виховання голосу. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаніка. Івано-Франківськ, 100 с.
20. Юцевич Ю. Є. (2003). Музика. Словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – 2-ге вид. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 352 с.
21. Юцевич Ю. Є. (1988). Програма з вокального класу Програма педагогічних інститутів. Київ : РУМК, 20 с.
22. Юцевич Ю. Є. (2005). Теорія і методика розвитку співацького голосу : навч.-метод. посіб. для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. Київ: ІЗМН, 160 с.

REFERENCES:

1. Antoniuk, V.G., (2000). Voice production: a study guide for students of higher music institutions. [Postanovka holosu: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych muz. zakladiv] Kyiv: Ukrainian Idea, 68 p. [in Ukrainian].
2. Azarova L.E., (2006). Ukrainian is the language of professional communication. [Ukrainska mova profesiinoho spilkuvannia]. Practical course [Text]. Part I. Vinnytsia: VNTU, 126 p. [in Ukrainian].
3. Brylina V. L., (2015). Pedagogical significance of vocal folklore in musical and aesthetic education, [Pedahohichne znachennia vokalnoho folkloru v muzychno-estetychnomu vykhovanni], bibliographic description for citation, Kyiv, 77 p. [in Ukrainian].
4. Brylina V. L., Stavinska L. M. (2015). Vocal professional training of a music teacher, [Vokalna profesiina pidhotovka vchytelia muzyky], technical manual, Kyiv, New book, 96 p [in Ukrainian].
5. Vasylenko, L.M., (2003). The interaction of vocal and methodical components in the process of professional training of the future music teacher. [Vzaiemodiia vokalnoho i metodychnoho komponentiv u protsesi profesiinoy pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky], (Diss. candidate of pedagogic sciences). National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Kyiv, 211p. [in Ukrainian].
6. S. U. Honcharenko (1997). Ukrainian pedagogical dictionary, [Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk], Kyiv, 206 p. [in Ukrainian].

7. Gavrylenko, L.M., (2005). The psychological factor as dominant in the process of vocal education of a child. Theoretical and practical issues of cultural studies: coll. [Psykhologichnyi faktor yak dominuiuchy u protsesi vokalnoho vykhovannia dytyny. Teoretychni ta praktychni pytannia kulturolohii], of science of works of National Medical University, Melitopol State. teacher University, Sanaa, (pp. 86–92). [in Ukrainian].
8. Gavrylenko, L.M., (2008). Pedagogical conditions for the formation of the basics of vocal culture of younger students. [Pedahohichni umovy formuvannia osnov vokalnoi kultury uchniv molodshoho viku]. Coll. of science works, Kamianets-Podil. National University named after I. Ohienko Pedagogical series. Kamianets-Podilskyi: PP Moshak M.I., issue XIX. (pp. 126–129). [in Ukrainian].
9. Gavrylenko L. M. (2010). Formation of the basics of vocal culture of younger schoolchildren. [Formuvannia osnov vokalnoi kultury molodshykh shkoliariv]. (Diss. candidate of pedagogic sciences). National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Kyiv, 211p. [in Ukrainian].
10. Hrebenyuk, N.E., (1999). Vocal and performing creativity: psychological-pedagogical and art history aspects. [Vokalno-vykonavska tvorchist: psykhologo-pedahohichni ta mystetstvovnavchy aspekty]. [Monograph]. Scientific work. Kyiv: NMAU named after P. I. Tchaikovsky, 269 p. [in Ukrainian].
11. O. Ya. Danylchuk (2019). The relevance of the phonetic method in the process of educating a singer-performer. [Aktualnist fonetychnoho metodu v protsesi vykhovannia spivaka vykonavtsia]. Collection of the Mystetstvo magazine "Young Scientist" No. 10. Prykarpattia National University named after V. Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 77 p. [in Ukrainian].
12. Madysheva T. P. (2002). The singer and the language: the culture of singing in the original language: theory and practice:[spivak i mova: kultura spivu movoiu oryhinalu: teoriia ta praktyka:] teaching. manual for students vocals of the University of Culture and Art of Ukraine. Kharkiv: Shtryh, 160 p. [in Ukrainian].
13. Matveeva O.V. (2006). Stage excitement as a determinant of vocal performance reliability of future music teachers:[Stsenichne khvyliuvannia yak determinanta vokalno-vykonavskoi nadiinosti maibutnikh uchyteliv muzyky]. Science and modernity: collection. of science works of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova. Kyiv, (pp. 64–71), [in Ukrainian].
14. O. V. Matveeva (2010). Methods of formation of vocal performance reliability in future music teachers [Metodyka formuvannia vokalno-vykonavskoi nadiinosti u maibutnikh uchyteliv muzyky], Diss. to obtain a scientific degree of candidate of pedagogy. of science Kyiv. [in Ukrainian].
15. Oleksyuk O. M. (2006). Musical pedagogy. [Muzychna pedahohika]. Teaching. Manual. Kyiv: KNUKIM, 188 p. [in Ukrainian].
16. Padalka G. M. (2008). Art pedagogy: theory and methods of teaching art disciplines. Monograph. Kyiv: Education of Ukraine, 272 p. [in Ukrainian].
17. Ponomaryova G.F. (2010). Theoretical and methodological principles of assessment of teachers' professional competence: monograph by A. A. Kharkivska, T. V. Otroshko. Kharkiv: KhGPA, 180 p. [in Ukrainian].
18. I. V. Roychenko (2016). The use of folklore in music lessons in elementary grades. Vinnytsia: MMK, 54 p. [in Ukrainian].
19. Stasko G. E. (2019). Fundamentals of sound production technology in the modern practice of voice education. Prykarpattia National University named after V. Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 100 p. [in Ukrainian].
20. Yutsevich Yu. E. (2003). Music. Reference dictionary / Yu. E. Yutsevich. – 2nd ed.. – Ternopil: Educational book – Bohdan, 352 p. [in Ukrainian].
21. Yutsevich Yu. E. (1988). Vocal class program Program of pedagogical institutes. Kyiv: RUMK, 20 p. [in Ukrainian].
22. Yutsevich Yu. E. (2005). Theory and method of development of the singing voice: teaching-method. manual for teachers and students of art educational institutions, teachers of various types of schools. Kyiv: IZMN, 160 p. [in Ukrainian].